

KIRKEN I KINA – KINA I KIRKEN

Konsulent, ph.d. cand.theol. Jørgen Skov Sørensen

Introduktion

Man skal være sig for at generalisere, når det gælder Folkerepublikken Kina. Det er et stort land. Og der er mange kinesere. En generalisering vover jeg mig dog ud i. Kinesere spiser sjældent ved firkantede borde. De foretrækker runde borde. Gerne runde borde med god plads til en stor familie eller et stort selskab.

Spiser man på restaurant i Kina, vil man således straks bemærke, at der næsten udelukkende findes runde borde. Sider man ved et rundt bord, kan man se alle dem, man sidder til bords med og ikke blot dem lige overfor eller lige ved siden af. Måltidet i Kina er en social aktivitet. Det sociale aspekt styrkes af en lille teknisk anordning, som står oven på det runde bord. En flad metalring, et stort rundt kugleleje, som kan drejes rundt. Oven på metalringen anbringes en tung, rund glasplade, lidt mindre end bordets diameter.

På glaspladen stiller tjenerne i et virvar de overvældende mange forskellige retter, som udgør det kinesiske festmåltid. Lidt efter lidt bæres de ind. 8 retter. 16 retter. 24 retter. Grøntsager. Fisk. Fjerkræ. Kød. Suppe. Stegt. Dampet. Kogt. Friteret. Sprødt. Blødt. Mildt. Stærkt. Alle tager lidt fra alle retterne – kineserne i et fast greb med pindene, udenlandske gæster mere som i en balancegang med deres – ud til deres individuelle små spiseskåle.

Glaspladens cirkulære mobilitet gør det muligt for alle bordets gæster at nå ind til og prøve det store udbud af forskellige smagsoplevelser for at finde netop deres favorit. Den gode vært sørger for at holde øje med, hvor glaspladen nu skal drejes hen. Ingen skal gå fra bordet uden kendskab til alle bordets delikatesser. Men hvorfor nu al den snak om mad, når det skal handle om kirke og kristendom i Kina?

Fordi det at observere kirkens tilstedeværelse og udbredelse, kristendommens

liv og vækst, i Folkerepublikken Kina anno 2015, er som at sidde ved et kinesisk spisebord. Et virvar af forskellige udtryk. Forskellige teksturer, farver og smagsoplevelser. Forskellige geografiske oprindelser. Forskellige tilberedelsesmetoder.

Og i grunden bør det vel ikke undre os. Vi kigger på en nation, der nærmer sig 1.4 milliarder indbyggere. Det er cirka 250 kinesere for hver dansker. En pæn stor del af dem er i dag kristne. De fleste nyheder, vi får om kirke og kristendom i Kina, handler da også om antallet af kristne. Nogle mener, der er mange, andre, at der er knapt så mange. En del mener, der er rigtig mange.

Sandheden er, at ingen rigtig ved, hvor mange kristne, der er i Kina. Politiske, teologiske og ideologiske interesser står i vejen for at gøre tallet op med bare nogenlunde præcision, og det ene gæt kan på mange måder være så godt som det andet.

Et er imidlertid sikkert; tallene er under alle omstændigheder så store, at de dækker over en naturlig variation i udtryk, teologi og kirkeforståelse. Hvor det nok giver teologisk mening at tale om Kristi Kirke i Kina som den samlede – men usynlige – Kirke, er det straks vanskeligere at udtale sig sociologisk skråsikkert om kirken i Kina, som var den én samlet kirke med en samlet ledelse, én samlet retning og én samlet vision for arbejdet i verdens folkerigeste nation. Det lader sig ikke gøre.

Derfor er tal og strukturer, visioner og missioner, heller ikke omdrejningspunktet for nærværende artikel. Den tager derimod udgangspunkt i mødet med mennesker. Kristne kinesere, som jeg i tidens løb er kommet omkring ved på rejser eller ved møder i Kina.

Hver for sig repræsentanter for den variation i teologi og forståelse, der danner Jesu Kristi Kirke i Kina i dag. Ikke udtømmende – men dog repræsentativt. Illustration

peger på tre grupperinger, der aktuelt kan identificeres i den aktuelle samlede – usynlige – Jesu Kristi Kirke i Kina.

For det første den store majoritet af almindelige kirkegængere på landet og i de mindre byer, her repræsenteret af en ældre kvinde, Chen Rongyi, i den østlige provinsby Changshu. Det er en broget gruppering, men at vi her har en ældre kvinde i tankerne, er et godt eksempel på både køn og alder i denne gruppe.

For det andet lederne af protestanternes paraplyorganisation China Christian Council, som vi møder gennem præsidenten Fu Xianwei, en grænsegænger mellem kirke og stat i Kina, der sammen med en række andre kirkeledere var på officielt besøg i Danmark for få år siden.

Og for det tredje den lille men voksende andel af intellektuelle på universiteter og højere læreanstalter, der finder elementer i kristendommens tradition, de mener, Kina i dag har behov for som samfund. Den lille entusiastiske kvinde Gao Shining indvier os i den del af kristendommens tilstedeværelse i Kina.

Hver enkelt fortælling flankeres af en kort perspektiverende teologisk/ekklesiologisk analyse, inden jeg epilogisk kigger på tre fremtidsscenerier for kristendommen i verdens folkerigeste nation.

I: Shangdi hao a...!

“Shangdi hao a...!” – sådan råbte den gamle kvinde, Chen Rongyi, til mig, da jeg søndag formiddag for et par år siden trådte ud af kirken i Changshu – en mindre provinsby i det østlige Kina. Hun stod der uden ret mange tænder i munden og et rynket ansigt: Hendes forknoklede krop bar præg af mange års slid i markerne uden for byen og måtte støttes af en spinkel lang bambusstok. Men hun var glad og smilende. Hun havde lige været til gudstjeneste sammen

med 4-500 andre i den lille kirke – og så med den der hvide mand, med hvem hun nu som hilsen delte essensen af den religion, som hun havde valgt: “Shangdi hao a...!” “Gud er god...!”

Organiseret kristendom i Kina har bevæget sig med stormskridt op ad vækstkurven de sidste 30-40 år. Da vestens missionærer måtte forlade landet efter de maoistiske styrkers magtovertagelse i 1949, var der omkring 700.000 protestantiske kristne i landet. De kommende 30 år levede kirken en ussel tilværelse; særligt under den såkaldte Kulturrevolution i årene 1966-76, hvor forfølgelser og chikanerier var dagligdag, hvor bibler for en sikkerheds skyld måtte gemmes under gulubrædderne, og gudstjenester afholdes i stilhed bag nedrullede gardiner.

Sådan er det ikke mere. Med åbningen af det kinesiske samfund efter Kulturrevolutionens afslutning og etableringen af China Christian Council i 1979, som officielt bekræftede regeringens fulde accept af kristendom i landet, blev en lavine sat i skred. Kristne pibled frem fra alle hjørner af Kina, og det så nærmest ud som om, den massive modstand mod kirke og kristendom gennem 30 år havde givet nyt liv, ny vitalitet, til Kinas kristne. I dag er der over 20 millioner kristne protestanter, som deles om næsten 60.000 kirker og kristne mødesteder. Det er officielle tal.

I virkeligheden er der sandsynligvis mange flere. Den officielt ateistiske stat har en interesse i at holde tallet lidt lavt. Alt for stor religiøs vækst ville jo være et ideologisk nederlag. China Christian Council har faktisk også en interesse i at holde tallet lavt. Og hvorfor nu det? Er kirkens vækst ikke en velsignelse? Jo, men en alt for voldsom religiøs vækst ville sætte meget mere kritisk fokus på kirken og dens aktiviteter, end China Christian Council har lyst til det.

Ikke fordi kirken bryder loven, bestemt ikke, men erfaringerne fra tidligere tider under den – trods alt – samme regering, skræmmer. Og kirken er – det ved vi fra andre lande – en kraft, som kan virke truende på en statsmagt, hvis dens institutioner bliver for store og stærke.

På den måde bekræfter kirken og de politiske magthavere hinanden i, at nok er der kirkevækst i Kina i dag, men ikke så meget, så det gør noget. Alligevel, spørger jeg mig selv hver gang, jeg er i Kina: Hvordan kan det gå til, at en lille kirke vokser sig så stor på så kort tid? Kirkelige ledere er aldrig sene til at give mig en forklaring: “Vi skylder de vestlige missionærer meget, men først da den kinesiske kirke blev selvstændig i midten af det tyvende århundrede, tog væksten for alvor fart.” Og så fortsætter de med et stort smil: “Kirken i Kina skal styres og udvikles af os kinesere, så blomstrer den for alvor!” Et udsagn, der er i fin overensstemmelse med den politiske selvstændighedsideologi, vi kender fra Kinas politiske regering.

Kvinden uden for kirken i Changshu har taget hele historien med. Efter hendes udseende – og mit gæt på hendes alder – at dømmes har hun været del af Kinas historie i langt størstedelen af det tyvende århundrede. Hun har oplevet kirkens opgangs- og nedgangstider på sin egen krop, og i dag står hun uden for en kirke, hvor hun oplever Jesu Kristi nåde, Guds kærlighed og Helligåndens fællesskab. Jeg tror ikke, hun tænker politisk, ideologisk eller strategisk, når hun tænker kirke og kristendom i Changshu. Hun tænker kun et: “Gud er god!”

Kvinden uden for kirken i Changshu er på mange måder repræsentativ for kirkegængere i Kina i dag. En ældre kvinde, som er lokalt forankret og ikke bryder sit

hoved med de politiske udfordringer, hendes kirke fra tid til anden står over for. Hun er formentlig også relativt uvidende om kirkens situation generelt i Kina. Om kirken i resten af verden har hun lille eller ingen viden. At kristendommen skulle være en vestlig religion uden relevans for den kinesiske befolkning, sådan som nogle kinesiske politikere før har antydnet det, er hun ret ligeglad med. For hende er Kristus relevant lige her og nu.

Hun føler, at Gud har været god mod hende og hendes familie. Hendes mand holdt op med at drikke, da han blev kristen, og det var med til at redde familien i sin tid. "Jeg bad i skjul Jesus om, at min mand skulle komme til troen. Mine bønner blev hørt, og han blev døbt i kirken her i Changshu i begyndelsen af 1980'erne. Han holdt op med at drikke og ryge med det samme. Det var svært, men vore bønner blev hørt. Det hjalp ham også til at få et arbejde. Gud er god". Hun knuger sin godt brugte bibel indtil sig, mens hun taler.

Der stikker små lapper papir ud fra den, og hun viste mig under gudstjenesten, hvordan hun understregede de vigtigste passager, som præsten fremhævede i sin prædiken. Hun bedyrer, at de har en god præst i Changshu. Han prædiker godt og længe. Det kan nogle gange være svært at følge med, men så læser hun lidt i sin bibel. Den er nem at forstå, for den handler om mennesker. Kirken i Changshu er tilknyttet China Christian Council, den protestantiske paraplyorganisation, som er godkendt af den socialistiske regering. China Christian Council har hun hørt om fra prædikestolen, men hun ved ikke helt, hvad det handler om.

Hun betragter kirken, vi står udenfor, som sin kirke. Nogle gange kommer hun imidlertid også i en anden kirke i Changshu, hvor en prædikant – vistnok

fra Hongkong – af og til prædiker. "Vores præst her i denne kirke taler meget til hovedet. Præsten i den anden kirke taler til hjertet" siger hun. Jeg holder af at lytte til dem begge". En del vestlige iagttagere ynder at portrættere de kristne i Kina som to skarpt adskilte grupper. Den officielle statsanerkendte kirke på den ene side og undergrundskirken på den anden.

Der er ingen tvivl om, at der er både "officielle kirker" og kirker, som ikke er anerkendt af myndighederne. Men der er heller ingen tvivl om, at det skarpe skel, som nogle ser, ikke er helt så skarpt, som nogle tror – ja, måske endog som nogle gerne så det. Der er utvivlsomt en både teologisk og politisk interesse uden for Kina for at portrættere den "rene" undergrundskirke, som ikke plejer omgang med den socialistiske stat. Der er også kræfter i Kina, som promoverer dette billede af en undergrundskirke. Men noget kan tyde på, at virkeligheden er en anden.

Chen Rongyi er ikke interesseret i hverken partipolitik eller kirkepolitik. Hun elsker Jesus, for han har frelst hendes familie. Det fortæller hun andre om. Og hun inviterer dem til at komme i kirken. Både den ene og den anden.

II: Xin nian kuai le...!

For mange år siden fejrede jeg nytår i Kinas hovedstad, Beijing. Kinesisk nytår vel at mærke, som datomæssigt ligger omkring det, vi kender som Kyndelmisse. Det var festligt, for man er ikke på noget tidspunkt i tvivl om, at ikke blot er krudtet opfundet i Kina – det forefindes også der i store mængder.

Det var tillige spektakulært. Det er traditionen, at man hænger farvestrålende plakater op på husfacader og indendørs i hjemmene, plakater, som på forskellig vis ønsker alle et gunstigt og velstående nytår.

Som et særligt minde har jeg en plakat med den buddhistiske figur Guan Yin, Barmhertighedens Boddhisatva, som ud af en krukke ryster et køleskab, to nye cykler, et farve-tv og et par nuttede, buttede og lyserøde drengebørn. *Xin nian kuai le...! Godt Nytår...! Kinesisk religion og livsopfattelse er meget praktisk, meget konkret.*

Kristendom i Kina i dag er ingen udtagelse. Det skal være noget, der virker. Noget, der har en effekt. Instituttet for Verdensreligioner på Det Socialvidenskabelige Fakultet ved Beijing Universitet har tidligere kortlagt nogle af årsagerne bag den voldsomme vækst blandt kirkegængere og kristne i landet. Deres undersøgelser fortæller, at næsten 70% af landets protestantiske kristne søger kirken, fordi de enten selv eller én i deres nærmeste familie eller i deres omgangskreds er blevet helbredt fra sygdom gennem bøn til Jesus. Det virker stærkt på mange, som føler sig overbeviste om, at der er noget at hente i kristendommen, at Jesus er en stærk og handlekraftig gud.

Under et besøg i Danmark for et par år siden var det ikke så meget denne form for traditionelle mirakelfortællinger, præsidenten for China Christian Council, paraplyorganisationen for Kinas protestanter, Fu Xianwei, lagde vægt på i mine samtaler med ham. Alligevel skinnede det igennem, at også han er optaget af, at kristendommen virker, at kristne har en effekt på det samfund, de lever i.

Fu Xianwei og mange med ham fortæller om, hvordan kristne familier gør sig umage med at leve forbilledlige liv, hvor manden ikke tæver konen eller kommer fuld hjem – udfordringer, som mange familier i dagens Kina ellers må slås med. Ligesådan går der mange historier om den høje arbejdsmoral blandt kristne medarbejdere på private arbejdspladser og i offentlige institutioner.

Det er forpligtende at være kristen i “det nye Kina”. Og det nye Kina har da også behov for stærke, samfundsenkede kristne, fortæller Fu Xianwei, for de er med til at bære vidnesbyrd om Jesus Kristus. Samtidig legitimerer de, at en kristen kirke har en vigtig funktion i et samfund, som med vækstrater på over 10% på mange måder er i gang med at finde sine egne ben i en helt ny sammenhæng.

Det er ikke blot nationen Kina, der skal finde sin nye plads i verden. Den enkelte kineser skal også finde sin plads i et samfund, som har slået en enorm kolbøtte på bare 30 år. Det giver sociale udfordringer, og kirken føler en stærk forpligtelse til at vise, at den både kan og vil være en del af løsningen. Konkret.

Fra at være et samfund, som tog hver enkelt kineser i hånden fra fødsel til død, er Kina i dag vendt i retning af, at den enkelte har ansvar for og skal betale sig fra stort set alt. De gamle taler stadig om “rissskålen af jern” som billedet på det system, der sørgede for det mest basale for enhver familie. I dag er der snarere tale om risbakker af hvid polystyren, sådan som dem, man kan købe på ethvert gadehjørne med lidt ris og lidt stegte grøntsager, og som smides væk efter brug. Hurtigt omsættelige. Men ikke så holdbare som de gamle af jern.

Det nye system giver vindere – og tabere. Kirkens udfordring er at samle op, hvor det trods små midler kan lade sig gøre, og i byerne, hvor de sociale udfordringer er størst, driver menighederne ofte små, billige klinikker, børnehaver baseret på frivilligt arbejde eller hjem for de ældre, som i det nye samfunds moderniserede familiemønstre ikke mere kan finde husly hos børnene, som traditionen ellers foreskriver det.

“En god kristen kineser er en god nabo og en god kinesisk samfundsborger” siger Fu Xianwei til mig og smiler, inden han

engageret læner sig ind over bordet, kigger mig i øjnene og fortsætter "for at tjene Gud, må man tjene sin næste." Og selvom kirken nok hverken kan skaffe køleskabe, nye cykler eller farve-tv, så kan den måske alligevel hjælpe fattige familier til sunde og raske børn på en af de mange klinikker og på den måde være med til at vise, at de kristnes Jesus Kristus – i de rigtige hænder – er en stærk og handlekraftig gud.

Kirken har sat sig som mål at give taberne i verdens største samfundsekspériment håb. Konkret håb for dette liv – og måske håb for det endnu bedre liv hinsides. Der er god grund til at ønske hinanden xīn nian kuai le...! Godt nytår – i det nye Kina.

Selvom væksten også i Kina har måttet vandre sig under den globale finanskriser, har raterne i hullerne ligger et godt stykke over 10%. Og det er et sted, hvor Europa og USA kun kan drømme sig hen. De fleste i vores del af verden – og i resten af verden formentlig også – interesserer sig mere for Kinas økonomiske vækstrater end for kirkens vækst i samme land. Og endnu færre tænker på, at der måske kan være en sammenhæng mellem de to. Spørger man en mand som Fu Xianwei, kan det måske alligevel være tilfældet.

Økonomisk vækst er godt for Kina. Men meget hurtigt økonomisk vækst skubber til de finere sociale balancer i ethvert samfund, og det kan skabe usikkerhed for mennesker. Traditioner brydes. Nye mønstre skabes. Stærke vinder måske. Mens svagere risikerer at falde af i opsvinget. Og den voldsomme migration fra landdistrikterne til industriområderne i de store byer på østkysten splitter familier og udfordrer de traditionelle familiekonstellationer. Det er her kirken i Kina kommer ind i billedet. Det ved Fu Xianwei: "For at tjene Gud må man tjene sin næste."

Jeg har mødt og talt med mange kristne ledere i Kina gennem de sidste 20 år. Fu Xianwei er karakteristisk for de veludannede kirkeledere, som tager ansvar på nationalt og regionalt niveau og forsøger at holde sammen på den hurtigt voksende kirke på den ene side og på den anden side den hurtigt voksende økonomi, som har sine vindere og tabere. Alle er de inspirerede af den kirkeleder, som mere end nogen blev symbolet på kirkens vækst og rolle i "det nye Kina", efter de politiske reformer tog fart i slutningen af halvfjerdserne: Ding Guangxun – eller som han er mest kendt i Vesten K. H. Ting, selv tidligere præsident for China Christian Council.

Ding Guangxuns teologiske kongstanke var, at troen skulle sætte sit præg på samfundet – at kristendommen ikke skulle være en livsfornægtende religion, men en tjenende tro, som giver sig i kast med samfundets udfordringer. Nogle ser ham som en medløber, der forsøgte at gøre den socialistiske regering tilpas, mens andre peger på, at det gennem ham lykkedes at opnå anerkendelse af kirken i selvsamme socialistiske regering ved at vise, at den kristne kirke i Kina ikke ønsker at nedbryde samfundet men at opbygge det – og at kirken opbygger fra bunden, nemlig blandt samfundets marginaliserede og svage. At Jesu Kristi Kirke er en diakonal kirke.

At Ding Guangxun, Fu Xianwei og med dem mange andre kristne kinesiske ledere er lykkedes med at opbygge et tillidsfuldt forhold til myndighederne gennem deres diakonale kirkeforståelse, fik jeg et eksempel på ved et besøg i SARA i Beijing i sommeren 2013. SARA er den smukke forkortelse for det lidt mindre æstetiske udtryk *State Administration for Religious Affairs*, den del af det kinesiske statsapparat, som håndterer ikke bare kristne kirker men tillige alle andre religiøse grupperinger i

Kina. Jeg var del af en delegation fra Det Lutherske Verdensforbund, som i løbet af en uge mødtes med regeringsministre og kirkeledere i en række større byer på østkysten.

Denne formiddag var det viceministeren for religiøse anliggender, der tog imod i det gamle sommerpalads uden for Beijings centrum. Hans budskab til den internationale delegation var ganske ligefrem: Kina står over for en lang række sociale udfordringer. Hvis ikke vi passer på, kan vi blive vidner til sociale sammenbrud i forskellige dele af samfundet. Derfor har vi behov for kirkens tilstedeværelse, for den har vist ikke blot interesse men også handlekraft over for vore svageste medborgere. Hvis lutherske kirker rundt om i verden er klar til at hjælpe os med at uddanne kirkens medarbejdere her i landet og gøre diakoni til en integreret del af den teologiske uddannelse, så er vi klar til at samarbejde.

III: Zongjiao xiansheng

“Mit navn er Gao Shining”, siger den lille midaldrende kvinde på engelsk og giver mig hånden til hilsen. Håndtrykket afslører, at det ikke tilhører et menneske fra bonde- eller arbejderklassen i Kina, som ellers udgør størstedelen af kristne. Det er en blød akademikerhånd. Akademikere har i kinesisk tradition aldrig nydt hårdt fysisk arbejde. Samfundsfilosoffen og statsmanden Konfutses anbefaling var, at de skulle holde sig fra den slags. Statsadministratorerne, mandarinerne, de lærde – de havde bløde hænder.

“Mit navn er ikke spor svært at huske” siger hun så og smiler, mens hun holder fast i min hånd og ryster den gentagende gange. “Shining... Kan du høre det...? Shining... Ligesom solen...!” siger hun flere gange, mens hendes ansigt skinner som en lille sol. Jo, jeg kan godt se, hvad hun mener.

Kina oplevede to revolutioner i det tyvende århundrede. Maoisternes magtovertagelse i 1949 er den, vi normalt refererer til, når vi taler om den kinesiske revolution, men faktisk vendte en revolution i 1911 om muligt endnu mere op og ned på kinesisk historie og selvforståelse. Det sidste af flere tusind års dynastier, Qing Dynastiet, faldt i 1911, og nationalisten Sun Yat Sen kunne i begyndelsen af 1912 udråbe Republikken Kina.

Dette var i virkeligheden forudsætningen for maoisternes magtovertagelse i 1949 og begyndelsen til den moderniseringsproces, som endnu i dag sætter dagsordenen for Kinas samtidshistorie og fremtid.

Det var samtidigt starten på en heftig debat i det kinesiske samfund: Hvordan og med hvilke midler bringer vi Kina ind i det nye århundrede? Den nationalistiske revolution førte sig frem med ideer omkring teknologiske og økonomiske reformer med udspring i den vestlige verdens fremtordnende oplysnings- og modernitetsbegreber.

Men inden længe meldte der sig andre spillere på banen. En toneangivende intellektuel gruppe, Fjerde Maj Bevægelsen, lancerede i begyndelsen af tyverne nye begreber hentet fra den vestlige verdens samfundsopbyggende værktøjskasse. De plæderede for at introducere “Mr. Science and Mr. Democracy” i Kina.

Jeg drøfter nyere kinesisk historie med den lille, smilende kvinde, mens vi spiser frokost på en traditionel kinesisk restaurant – et “rishus”, som det hedder på kinesisk. “Jeg tror på, at Fjerde Maj Bevægelsen havde fat i noget væsentligt for Kina”, siger Gao Shining og fortsætter, “men de intellektuelle dengang glemte et væsentligt aspekt af vestlig samfundsopbygning: Zongjiao xiansheng – Mr. Religion...!”

Religion, kristendom, som et afgørende element for opbygningen af det kinesiske

samfund? Ja, det er det, hun mener. Kinas ledere og folk har alt for megen tiltro til menneskets evner. Den humanistiske tradition i landet er stærk, men se hvad den har ført til...! Død og ødelæggelse. Gao behøver ikke minde mig om mange begivenheder i sit fædrelands nyere historie for at gøre sin pointe klar.

Det, Kina har brug for, er ideen om det hinsides – det, der er uden for og over mennesket, mener Gao. Og netop det finder hun i den kristne tradition. Gao Shining er en højtr respekteret og internationalt orienteret forsker, professor i religion på Beijing Universitet. Som iagttaget af en dansk intellektuel religionsdiskurs kan jeg ikke lade være med at tænke, at hvor vestens intellektuelle har lært at mistro Gud, er der i dag en række fremtrædende intellektuelle i Kina, som står frem og siger: Ja, vi tror på Gud – hvad skal vi ellers tro på...? Vi ser på Kinas historie og kan ikke tro på mennesket mere!

“Kommer de i kirken – går de til gudstjeneste...?” spørger jeg. “Kun nogle få – og så er det vist mest for musikken skyld”, smiler Gao. “Intellektuelle finder ikke, at de får så meget med sig hjem, når præsterne prædiker.”

“Hvor mange er I?” Det kan hun ikke svare mig på. Der er ikke tale om en organiseret flok af mennesker, som samles. Men hun fortæller, at hendes sociologiske undersøgelser viser, at der i Kina er relativt mange intellektuelle, der, fra at have været kritiske over for religion og kristendom, har indtaget en rolle som sympatisører og interesserede.

Man mødes i mindre grupper hjemme eller på universiteterne for sammen at læse vestlige teologiske klassikere, som oversættes og udgives i store oplag i Kina i dag, og for at drøfte potentialet i begreber som synd og forløsning, Guds transcendent natur og ideen om en apokalyptisk afslutning på hi-

storien. De finder, at Kina er i et værditomrum, og at der er brug for kristendommens fokus på ydmyghed og tålmodighed, brug for en åndelighed, som kan være modkultur til det moderne Kinas materialisme og ego-centriske tilgang til livet.

Gao Shining taler med en sådan hast og et sådant engagement, at jeg helt glemmer at spørge kritisk ind til de mange lig, som religionskrigene i Europa har på samvittigheden, eller til den uskønne sammenblanding af religiøs overbevisning og politisk regeringsførelse, man som dansker med det samme kommer til at tænke på.

Men måske er det heller ikke relevant i Kina, som jo har dårlige erfaringer med ikke at blande religion og politik. Og religionskrigene? Var de Guds eller menneskers krige? Var de i virkeligheden eksempler på den falske tro på menneskets formåen, som Gao og hendes intellektuelle venner nu også vender sig imod?

Mens jeg er væk i tankerne har Gao allerede betalt vores frokost. Jeg tilbyder postfestum at dække udgiften, men hun afslår. “Det er kinesisk tradition, at vi tager godt imod vore gæster” smiler hun. Jeg takker. Vi tager afsked. Jeg går ud i eftermiddags-solen, som skinner stærkt og klart over det moderne Beijing.

Kirken i Kina har gennem årene først og fremmest været landbefolkningens kirke. Som stud. theol. drog jeg i begyndelsen af 1990'erne til Kina for at studere netop landbefolkningens teologi og kirkeforståelse, men stødte tilfældigvis på en artikel af den kinesiske filosofihistoriker, som senere skulle fremstå som en af de fremmeste intellektuelle kristne kinesere, Liu Xiaofeng. Mens meget af den teologi, jeg mødte på landet i Kina, var præget af vestlig pietisme og ikke i særlig grad havde bevæget sig i forhold til den standardteologi, de vestlige

missionærer havde afleveret inden 1949, var der med Liu Xiaofeng noget andet på spil.

Nok var hans teologiske udgangspunkt stærkt præget af europæisk intellektuel teologi – ja nærmest barthiansk: Liu studerede og opnåede ph.d.-graden i Basel, Schweiz. Her var ikke meget pietisme at spore. Heller ikke meget socialtisk fokus som den, der typisk prægede og præger den traditionelle kirkeledelse i China Christian Council og provinskirkerådene.

Liu Xiaofeng teologi var en “senkrecht von oben” teologi, der i langt højere grad end teologi i Kina, som jeg havde set den mest, var et opgør med kinesisk materiel kultur og humanistisk tænkning. Eller som Gao udtrykker det ovenfor: Kinesisk kultur har alt for meget tiltro til mennesker. Men en introduktion til det hinsides, der ligger uden for den menneskelige sfære og således kan være et korrektiv til menneskets evner og formåen, er grundlæggende et opgør med den kinesiske humanistiske og meget konkrete kulturtradition. Lius og Gaos teologi er i bund og grund syndsteologi.

På den måde kan man forfægte, at Liu Xiaofeng og senere andre intellektuelle med ham i begyndelsen af 1990'erne udgjorde det egentlige teologiske nybrud i det post-revolutionære Kina ved at fremlægge og dyrke en decideret modkulturel teologi, der betoner det antimaterialistiske. Men det er samtidigt en teologi, der er svag på den ekklesiologiske forståelse af “de helliges samfund”. Om det er kristendom, kan man diskutere. Det er ikke kristendom i den klassiske form, vi kender fra vesten. Det er heller ikke kristendom, som den først og fremmest kommer til udtryk i dagens Kina.

Når man har beskæftiget sig med kristendom i Kina over nogle årtier, opdager

man også, hvor lidt interesse der i virkeligheden er mellem de intellektuelle kristendomsinteresserede og den stigende andel af mere traditionelt troende kristne i landet. Og man ser, hvor lidt interesse, der udvises fra kirkens side over for de intellektuelle. Der er i realiteten tale om to forskellige verdener. Liu Xiaofeng og Gao Shining repræsenterer anvendt kristen *tænkning* mere end noget andet – og muligvis er de bærere af en indsigt i kristendommens samfundsopbyggende potentiale, som synes glemt i store dele af den vestlige intellektuelle diskurs.

Epilog

Hvordan ser fremtiden for kristendom ud i Folkerepublikken Kina? Den vil uden tvivl – og helt på linje med, hvad vi har oplevet ovenfor – have mange ansigter. Mange udtryk.

Fremfor at definere konkrete scenarier med potentielle antal og mulig udbredelse peger Peter Phan, som har fulgt og publiceret vedr. kristendommens udvikling i Kina gennem en lang årrække, på tre forhold, der bliver afgørende for, hvad vi får at se.

Politiske omstændigheder: Kristendommens stilling i det kinesiske samfund har altid været defineret af kristendommen forhold til den kinesiske stat – tidligere repræsenteret af skiftende kejsere, aktuelt repræsenteret af Kinas Kommunistiske Parti. Gode forhold for kristne i Kina er afhængige af gode forhold mellem stat og kirke. De senere års relativt liberale tilgang til religion og dermed også til kristen religion har betydet, at kirken har kunnet vokse forholdsvist uhæmmet.

Væksten har dog været under observation af myndighederne, og der er ingen tvivl om, at kirkernes diakonale arbejde og ansvaret for opbyggelsen af en stærk nation har været medvirkende til, at meget

har kunnet lade sig gøre. Ordene fra viceministeren for religiøse anliggender understregede dette forhold, da jeg talte med ham i 2013.

Selvom civilsamfundet og den private sektor uden tvivl er styrket i kølvandet af de substantielle økonomiske reformer, som partiet har stået i spidsen for siden 1979, er styret i Beijing dog stadig af en karakter, som kan skifte mening meget hurtigt, hvis det føler en trussel mod nationen fra religiøse grupper. Regulær religionsfrihed beskyttet af sekulær lovgivning er endnu ikke etableret. Den aktuelle religiøse pluralitet er i realiteten en tålt, pragmatisk pluralitet.

Socioøkonomisk udvikling: Landets socioøkonomiske udvikling er en udfordring for kirkerne på flere måder. Kirken på landet mister i store antal unge mennesker, der internt i Kina valfarter til storbyerne i Østkina, hvor arbejdspladserne er mere talrige end på landet. Det efterlader landkirkerne med en population af ældre. Samtidig giver det bykirkerne nye udfordringer, når større grupper af kristne såvel som ikke-kristne slår sig ned i byerne, hvor de lever under kummerlige omstændigheder.

Det kalder på et diakonalt engagement, som kirkerne gerne vil tage del i, men på ingen måde er gearret til at magte. Situationen giver på den ene side kirkerne en lejlighed til at vise deres patriotiske og nationsopbyggende potentiale. På den anden side kan de socioøkonomiske skred i det kinesiske samfund skævvride og underdreje såvel kirkernes selvforståelse som deres muligheder for at udvikle sig som kirker og ikke udelukkende som udtryk for civilsamfundets sociale ansvar der, hvor staten ikke slår til.

Kirkernes egen situation: Kirkerne i Kina lider under et kæmpe efterslæb, både

når det gælder “hardware” og “software”. Der er eksempler på meget rige og veludstyrede kirker i de store byer, men landkirkerne, som stadig udgør størstedelen af den kristne tilstedeværelse, er ofte materielt fattige, og faciliteterne kan sjældent følge med den ekspansion i medlemstallet, som vitterligt ses.

Dette følges af en akut mangel på “software” – det vil sige uddannede kirkelige eller teologiske medarbejdere, præster, kateketer og diakoner, som kan undervise og retlede lokalt i kirkerne. Den voldsomme ekspansion strækker ressourcerne til det yderste, og det er ikke et usædvanligt fænomen, at nye menigheder udvikler sig i retning af egentlige sekter. Det er en udfordring, myndighederne holder skarpt øje med, og der er eksempler på, at denne form for “usund religiøs udvikling” er blevet bekæmpet med hård hånd. Dette kan i sidste ende have negative implikationer for de mere *main stream* orienterede kirker og deres handlefrihed.

Så vidt Peter Phan. Hans bud er udsprunget af mange års erfaring med kirke og samfund i Kina, og jeg tror, han sætter fingeren på afgørende forhold, der vil præge kirkernes fremtid i Kina. Et element vil jeg dog tilføje som et kvalificeret gæt på fremtidens kristne tilstedeværelse i verdens folkerigeste nation: Kirker og kristne vil, som vi allerede har konstateret det i denne artikel, også fremover være at ligne med et kinesisk middagsbord med mange retter på den cirkulært mobile glasplade: Grøntsager. Fisk. Fjerkræ. Kød. Suppe. Stegt. Dampet. Kogt. Friteret. Sprødt. Blødt. Mildt. Stærkt.

Så stor er varieteten blandt Kinas kristne i dag. Vi har bare stiftet bekendtskab med tre mennesker, der hver for sig udviser vidt forskellige forudsætninger og fremstår som uensartede kristne udtryk.

Også her viser kristendommen sig som inkarnationens religion, der bestandigt viser sig fra nye sider og med nye fremtoninger farvet af den sammenhæng, kirken indgår i. Det er Kirken i Kina. Men det er så sandelig også Kina i Kirken.

FORFATTER

Jørgen Skov Sørensen
Bisiddervej 33, 5. tv.
2400 København NV
jorgen@skovsorensen.dk
+45 40 43 68 11

Ingen skal gå umættede fra et kinesisk festmåltid. Her er noget for enhver. Også fremover vil den gode vært i Jesu Kristi – usynlige – Kirke i Kina udvise opmærksomhed og holde øje med, hvor glaspladen nu skal drejes hen.